

Parlamentarismus nebo poloprezidencialismus? Spor o klasifikaci středoevropských demokratických režimů¹

Miloš Brunclík, Michal Kubát²

Abstract: *Parliamentarism or semi-presidentialism? A dispute over classification of Central European democratic regimes*

While reading academic papers and books on political regimes in Central Europe, one can become aware of an interesting and remarkable fact: these regimes (forms of government) are classified rather differently. Whereas some scholars tend to approach them as parliamentary regimes, others classify them as semi-presidential ones. The major dividing line between these two perspectives runs between a large group of English-writing scholars based outside Central Europe and those from Central Europe itself. Having reviewed a large number of relevant studies in this field, the authors of this article argue that the key reason for the different assessments of Central European regimes resides mainly in a different theoretical (but also methodological) approach, which has important implications when considering how these regimes are treated in various studies. Whereas the group of English-writing scholars tends to adopt a minimalist institutional definition suggested by Robert Elgie, most Central European scholars prefer an approach (inspired by Duverger or Sartori) that emphasizes presidential powers, which are irrelevant to Elgie's definition.

Keywords: *Head of State, the Czech Republic, Poland, Slovakia, Form of Government*

1. Úvod

Nedílnou součástí komparativního politologického výzkumu je otázka demokratických režimů, jejich typů a fungování. Zatímco původně se politologové přednostně zabývali parlamentarismem a prezidencialismem, od 90. let 20. století se do popředí zájmu komparativní politikologie dostal poloprezidencialismus. Souvisí to mimo jiné s politickými změnami, které nastaly po pádu komunismu ve střední Evropě v roce 1989. Nové demokracie střední Evropy nastoupily cestu hledání odpovídajícího institucionálního rámce demokratické tranzice a konsolidace. Političtí představitelé i politologové si kladli otázku, jaký typ demokratického režimu zvolit. Jednou z klíčových součástí této diskuse byla problematika postavení a role prezidentů (srov. Taras 1997). Přírozenou alternativou parlamentní formy vlády se proto pro nové demokracie nejen střední Evropy stal poloprezidencialismus, neboť prezidencialismus je evropské ústavní tradici velmi vzdálený a navíc jej řada významných politologů odsoudila (např. Linz 1990).

Přestože od přechodu k demokracii uplynulo již více než 20 let, komparativní výzkum středoevropských demokratických režimů se zaměřením na prezidenty neustal. Naopak, je stále velmi intenzivní. Analýza politologických studií zkoumající typ režimů ve střední Evropě ukazuje jeden pozoruhodný jev. V současné politologii existují dvě tradice chápání povahy demokratických režimů ve střední Evropě. Zatímco celá plejáda anglojazyčných politologů³

¹ Text byl zpracován v rámci projektu PRVOUK P17 *Vědy o společnosti, politice a médiích ve výzvách doby*, řešeného na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze.

² Miloš Brunclík (milosbrunclik@centrum.cz) je odborným asistentem na Institutu politologických studií FSV UK, U Kříže 8, 158 00 Praha 5. Michal Kubát (kubat@fsv.cuni.cz) je docentem politikologie na Institutu mezinárodních studií FSV UK, U Kříže 8, 158 00 Praha 5.

³ Pro účely tohoto článku považujeme za „anglojazyčné“ politikology odborníky, kteří většinou publikují v angličtině a kteří působí na výzkumných pracovištích západní Evropy či USA. Středoevropští badatelé jsou ti, kteří působí na odborných pracovištích v Polsku, ČR a na Slovensku.

označuje tyto režimy často jako poloprezidentské, středoevropští politologové v drtivé většině případů říkají, že jsou parlamentní. Nejedná se přitom o lingvistická specifika středoevropských jazyků. Rozdíl v definování středoevropských demokratických režimů má teoretické a metodologické kořeny. Především se týká odlišného pojetí poloprezidencialismu.

Jádrem tohoto článku je komparativní analýza těchto dvou odlišných pohledů na povahu demokratických režimů ve střední Evropě. Cílem článku je odpovědět na otázku, v čem přesně tento rozdíl spočívá a jaké jsou jeho příčiny. Proč jedna skupina autorů hodnotí tyto režimy jako poloprezidentské? Proč druhá, „středoevropská“ skupina politologů naopak odmítá uznat středoevropské režimy jako poloprezidentské? Jak vlastně chápou poloprezidencialismus? Jaké tedy středoevropské režimy podle nich jsou?

Nejprve představíme „středoevropský“ přístup ke studiu povahy demokratických režimů v těchto zemích. Ukážeme, jak tito politologové zkoumají středoevropské režimy a k jakým docházejí závěrům. Následně se krátce zaměříme na to, jak jsou středoevropské režimy většinou definovány anglojazyčnými autory. Potom budeme analyzovat rozdíl v pojetí těchto režimů obou skupin a pokusíme se vysvětlit příčiny tohoto rozdílného chápání.

Předmětem naší analýzy budou tři středoevropské země: Česká republika, Polsko a Slovensko.⁴ Důvodem je skutečnost, že tyto země jsou tzv. novými demokraciemi ve střední Evropě, které v posledních 25 letech uskutečnily závažné reformy svých režimů a prezidentů.⁵ Polsko v roce 1997 přijalo novou ústavu, která se zásadně odlišovala od té předchozí a která podstatně proměnila polský režim. Slovensko v letech 1999–2001 provedlo řadu ústavních změn, které byly reakcí na předchozí období vlády poloautoritářského premiéra Vladimíra Mečiara a které tamní režim značně modifikovaly. Česká republika zavedla v roce 2012 přímé a všeobecné prezidentské volby, které rovněž vedly k proměně prezidentova postavení v režimu. Přeměny režimů v těchto zemích včetně prezidentů jsou důvodem, proč se vyznačují intenzivním politologickým výzkumem, a to nepřerušeně od 90. let 20. století do současnosti. Tento článek porovnává dvě odlišné tradice, resp. přístupy ke studiu režimů ve střední Evropě, a sice na základě relevantní existující odborné literatury.

2. Jaké jsou práce středoevropských politologů o středoevropských režimech?

Analýzy režimů v těchto zemích lze rozdělit podle tří hlavních kritérií. Za prvé je to oborové kritérium. Jedná se o to, že otázkou režimů a prezidentů se zabývají představitelé různých společenskovedních disciplín, samozřejmě politologové a ústavní právníci, ale také historici a sociologové. Je přitom příznačné, že tak činí odděleně. Málodky se stane, aby například politologové a ústavní právníci uskutečňovali multidisciplinární výzkum. Za druhé je to tematické kritérium. Znamená to, že se badatelé věnují různým otázkám, např. problematice režimů jako takových, historickému vývoji režimů, jednotlivým institucím apod. Za třetí je to kritérium žánrové. Příslušné texty jsou případovými studii, různými typy komparací apod.

Na základě těchto tří kritérií lze vymezit několik hlavních typů analýz. Za prvé to jsou analýzy demokratických režimů jako takových. Můžeme se zde setkat s řadou případových studií

⁴ Pro tyto země používáme v našem článku označení „střední Evropa“. Nejedná se samozřejmě o definici střední Evropy, která by měla být geograficky širší. Označení „středoevropské“ chápeme jenom jako pomocný obrat pojmenovávající tuto skupinu zemí, které do střední Evropy nepochybně patří, ať už je definována jakkoli.

⁵ Proto zůstalo stranou naší analýzy například Maďarsko, jehož ústavní změny posledních let neměly velký dopad na povahu jeho režimu z hlediska dichotomie parlamentní vs. poloprezidentský.

analyzujících politické systémy jednotlivých zemí (Albin a Baluk 2005, Antoszewski 2012, Gerloch, Hřebejk a Zoubek 2002, Lisicka 2005, Palka 2010, Vodička a Cabada 2003, Wiatr 2013) nebo s komparacemi politických systémů, které zahrnují celou středovýchodní Evropu (Antoszewski 2006, Cabada et al. 2008, Kubát et al. 2004, Moldawa 2003, Pavlíček a kol. 1999a, 1999b, Wiatr 2006) nebo výjimečně celou Evropu bez dělení na „západ“ a „východ“ (Antoszewski a Herbut 2006).

Za druhé jsou to početné práce analyzující vývoj a proměny středoevropských režimů. Tyto práce buď „začínají“ v roce 1989 (Bureš, Charvát, Just a Štefek 2012, Wiatr et al. 2003, Wojnicki 2002), nebo zahrnují celé 20. století (Bankowicz 2010, Kopeček 2006, Kubát 2006, Lipták 2002), či jdou ještě hlouběji do minulosti, přičemž tyto široce souhrnné práce jsou ústavně právní a ne politologické povahy (Bardach, Leśnodorski a Pietrzak 2001, Jędruch 1998, Kallas 2003, Malý 2010).

Za třetí, velmi častým typem analýz jsou práce zkoumající jednotlivé režimní instituce. Bezkonkurenčně nejčastěji se jedná o prezidenty, a to buď v podobě případových studií (Ciapala 1999, Dudek 2013b, Glajcar a Migalski 2006, Mojak 1995, Novák a Brunclík 2008, Słomka 2005, Šimíček 2008, Wiatr 2001), nebo i komparativních rozborů (Bankowicz 2013, Hloušek et al. 2013, Mlejnek a kol. 2011, Osiński 2000, Żukiewicz 2013). Méně často se jedná o analýzy výkonné moci jako takové (Hloušek a Šimíček 2004). Lze se však setkat i s rozborů jiných institucí, např. parlamentů jako celků (Gwizdź 1997, Syllová et al. 2008), popřípadě se zaměřením jenom na jednu jejich komoru, a to buď komoru dolní (Balaban 2005, Chmaj 1999, Pietrzak 2000), nebo komoru horní (Kysela 1999, Kysela 2000, Kysela 2006). Dále to jsou např. analýzy tzv. úřednických vlád (Brunclík 2014a, Hloušek a Kopeček 2012) apod.

Za čtvrté, méně časté jsou analýzy nějakých vybraných pravidel fungování demokratických režimů. Například se jedná o princip odpovědnosti výkonné moci (Dziemidok-Olszewska 2012), vztah vlády a parlamentu (Szeliga 1998), kontrolní funkce parlamentu (Kruk 2008), vztah mezi dvěma komorami parlamentu (Mansfeldová 2001, Sarnecki 1999), otázka rozpouštění parlamentu prezidentem (Brunclík 2013), procedura sestavování vlády a odvolávání prezidentem (Adamus 1996, Jičínský 2008), role ústavních konvencí (Kysela 2008) apod.

Za páté jsou to práce, které analyzují například proces přijímání ústavy nebo uskutečňování nějakých reforem. Jako příklad lze uvést mnohočetné analýzy polských politických a akademických debat o složitém procesu přijímání ústavy v 90. letech 20. století a s tím spojenou změnu polského režimu v roce 1997 (Domagała 1997, Gebethner 1998, Graczyk 1997, Chruściak 1997, Chruściak 2002), nebo české diskuse o zavedení přímých a všeobecných voleb prezidenta (Filip 2007, Hloušek 2008, Kubát 2003, Musilová a Šedo 2013).

Za šesté, lze se setkat s odbornými pracemi (nikoliv politickými traktáty) poskytující návody, jak případně reformovat, či naopak nereformovat stávající režim (Brunclík 2014b, Kubát 2013). Za součást těchto prací lze považovat i zpětné reflexe režimů nebo jejich součástí, typicky ústav, doplněných o výhledy do budoucna (Kysela 2003, Mlsna et al. 2010).

3. Parlamentní nebo poloprezidentské režimy ve střední Evropě?

Všechny výše uvedené typy prací o režimech ve střední Evropě se nějakým způsobem dotýkají otázky, jaké tyto režimy jsou. Středoevropští politologové a ústavní právníci ve svých analýzách diskutují v podstatě pouze o dvou možných variantách: parlamentarismu a poloprezidencialismu. Nic jiného nepřichází do úvahy, resp. žádná jiná možnost (např. prezidencialismus amerického typu) se nikdy v žádných analýzách střední Evropy neobjevila. V diskusích rezonuje nejen otázka

určení samotného typu demokratického režimu ve střední Evropě, ale také vymezení jejich různých subtypů či modifikací nebo deformací.

Pro střední Evropu je příznačné, že intenzita a obsah diskusí o středoevropských režimech (a prezidentech) vždy velmi úzce souvisela s politickým a ústavním vývojem. Nejviditelnější je to v Polsku, kde proběhla hlavní diskuse o tamním režimu v 90. letech 20. století, kdy Polsko procházelo složitým ústavně politickým vývojem, který vyvrcholil přijetím ústavy v roce 1997.⁶ Polští politologové a ústavní právníci v 90. letech 20. století intenzivně diskutovali o rozdílech mezi parlamentní a poloprezidentskou formou vlády a aplikovali tyto teoretické poznatky na polský režim. Režim z let 1992-1997, tj. z období od přijetí tzv. Malé ústavy, která poprvé po pádu komunismu výslovně zavedla v Polsku princip dělby moci, byl často označován jako „neparlamentní“. Ona „neparlamentní“ forma polského režimu byla charakterizována různě. Badatelé měli tendenci nazývat tento režim jako „poloprezidentský“ (Bankowicz 2010: 174), „premiérsko-prezidentský“ (Jasiewicz 1997: 147), „smíšený“, nacházející se „mezi modelem V. republiky a parlamentně kabinetním modelem“ (Graczyk 1997: 90), „směřující k systému parlamentně-prezidentskému“ (Ciapała 1999: 39), „opírající se o francouzský vzor“ (ve smyslu V. francouzské republiky) (Kallas 2003: 531), „hybridem racionalizovaného parlamentarismu a poloprezidencialismu“ (Antoszewski 2012: 50) apod. Ti badatelé, kteří se nevzdávali pojmu „parlamentní režim“, hovořili o parlamentarismu „s posíleným prezidentem“ (Lisicka 2002: 48), nebo o prezidentových kompetencích „překračujících“ obvyklá měřítká parlamentního režimu, resp. o režimu, který je dílem parlamentní, dílem však „nemá s parlamentarismem nic společného“ (Czajowski 1993: 12-13). Naproti tomu panuje v polské odborné obci shoda ohledně podoby režimu po roce 1997, který je parlamentní, přičemž se v polské odborné terminologii ustálilo označení „parlamentně kabinetní režim“ (Antoszewski 2012: 55, Bankowicz 2010: 176, Raciborski 2003: 89-97, Wiatr 2006: 154).

V České republice byla naopak příslušná debata až do roku 2012 spíše méně intenzivní a týkala se ne tolik režimu jako takového, ale spíše prezidenta republiky. Díky specifitě českého prezidenta se totiž jedná o tradiční téma politologických a ústavně právních analýz sahající až do meziválečné první československé republiky (Broklová 2001, Mlejnek 2014). Debata o českém režimu, tj. diskuse o tom, zda je parlamentní nebo poloprezidentský, zintenzivnila teprve po roce 2012 v souvislosti se zavedením a uskutečněním přímých a všeobecných prezidentských voleb v lednu 2013. V minulosti panovala takřka jednotná shoda v tom, že Česká republika je parlamentním režimem, byť vyznačujícím se specifickým (relativně silným) prezidentovým postavením (Filip 2003, Kysela 2008: 235, Vodička a Cabada 2003: 154, Wintř 2006: 51-52). Pokud se kvůli této prezidentově roli někteří politologové a ústavní právníci zamýšleli nad přítomností „prezidentských prvků“ v něm, docházeli k závěru, že český režim je přece jenom stále parlamentní (Gerloch, Hřebejk a Zoubek 2002: 191, Klíma 2004: 44, Kysela a Kühn 2007: 113). Po zavedení přímých a všeobecných prezidentských voleb v roce 2012 a zvolení prezidentem Miloše Zemana v lednu 2013 se objevily nepočtené hlasy naznačující, že se Česká republika mohla posunout směrem k poloprezidencialismu (Kysela 2013), případně se tak může stát v budoucnu, ovšem tato tvrzení jsou značně opatrná: „V dlouhodobém horizontu dokonce

⁶ Diskuse o polském režimu, resp. o postavení prezidenta v něm se do polské politologie a ústavního práva nakrátko vrátila v letech 2007–2010, kdy probíhaly konflikty mezi prezidentem Lechem Kaczyńským a premiérem Donaldem Tuskiem. Tyto konflikty se dostaly až k Ústavnímu soudu, který v letech 2008-2009 řešil kompetenční spor mezi prezidentem a premiérem týkající se zahraniční politiky. Ústavní soud rozhodl ve prospěch premiéra (Dudek 2013a: 229–302).

existuje možnost přeměny parlamentního režimu v režim poloprezidentský“ (Kopeček a Mlejnek 2013: 75). Objevil se i názor, že Česká republika je poloprezidentským režimem (Kudrna 2013). Takové hlasy jsou však ojedinělé. Je tomu tak proto, že od příslušné ústavní změny uplynulo málo času a výzkum českého režimu po roce 2012 se teprve rozbíhá. Je možné, že se objeví více analýz docházejících k podobným závěrům. Je to však spíše málo pravděpodobné. Již nyní převažují názory, že Česká republika je i po roce 2012 i nadále parlamentním režimem (Bureš, Charvát, Just a Štefek 2012: 153, Wintr 2013: 66), nanejvýš parlamentním režimem, jehož přímá volba prezidenta „posouvá od ideální formy parlamentarismu“ (Brunclík 2014b: 77), nebo parlamentním režimem „deformovaným a nefunkčním“ (Kubát 2014: 55).

Ještě jiná byla situace na Slovensku. Poloautoritářská povaha tamního režimu v 90. letech 20. století ovlivnila příslušnou diskusi. Relevantním tématem byla otázka hybridního režimu a konsolidace demokracie, a nikoliv otázka definice slovenského režimu ve smyslu jeho parlamentní či poloprezidentské povahy. Pokud se úvahy o (jednoznačně parlamentní) formě vlády na Slovensku objevovaly, pak ve striktně formálně ústavním kontextu (Kresák 1996). Stejně tak zavedení přímých a všeobecných prezidentských voleb v roce 1999 nebylo chápáno jako součást proměny parlamentního režimu v režim poloprezidentský, ale jako součást konsolidace demokracie po pádu Vladimíra Mečiara (Kopeček 2003, 2006). Svůj vliv má také specifické postavení mladého státu, který se nemůže vykázat historickou tradicí státnosti, mající komplikovaný vztah k státu (Maďarsku), kterého bylo po mnoha staletí součástí a po kterém mu „zbyla“ početná (maďarská) menšina. Není tedy náhodné, že někteří slovenští autoři věnují více pozornosti kořenům současného slovenského režimu ve smyslu národních mýtů a otázku definice režimu nechávají stranou (Lupták 2008). V každém případě na Slovensku diskuse o možné poloprezidentské podobě jejího režimu po roce 1999 téměř neexistuje. Pokud ano, pak Slovensko není chápáno jako poloprezidentský režim (Horváth 2005: 2, Spáč 2013: 126).

4. Středoevropské režimy v jiné perspektivě

Velká část anglojazyčné literatury se od středoevropské liší zejména v tom, že zahrnuje převážně komparativní studie, které na režimy střední Evropy nahlízejí z obecnější perspektivy. Analýzy zaměřené na jednotlivé země bývají v drtivé většině součástí rozsáhlejších komparativních studií. Tuto anglojazyčnou literaturu lze rozlišit do čtyř hlavních skupin. Prvním typem studií jsou komparativní analýzy globálního rázu s důrazem na šířku záběru, zatímco specifika jednotlivých režimů jsou z logiky věci omezena na minimum (např. Derbyshire a Derbyshire 1996).

Druhý okruh odborné literatury zahrnuje komparativní analýzy poloprezidentských či parlamentních režimů, které se zabývají definičními rysy a jinými aspekty těchto teoretických kategorií, avšak detailnější rozbor či popis politických režimů v jednotlivých zemích zde chybí (např. Bahroy Bayerlein a Vesser 1998, Beyme 2000, Siaroff 2003).

Třetí typ studií se zaměřuje na instituce a vybrané aspekty výkonné moci. Předmětem studia jsou například vztahy mezi prezidentem a vládou v rovině konfliktů uvnitř výkonné moci (Baylis 1996, Colton a Skach 2004, Easter 1997, Elgie a Fauvelle-Aymar 2012, Goetz a Wollmann 2001, Krouwel 2000a, Krouwel 2000b, Krouwel 2003, Protsyk 2005a, Protsyk 2005b, Protsyk 2006, Roper 2002, Sedelius a Ekman 2008).

Čtvrtý typ studií byl typický zejména pro 90. léta 20. století. Politologové se (nejen) v této době zaměřovali na vztah různých forem vlád a přežití demokracie v tzv. nových demokraciích po pádu komunismu v zemích střední a východní Evropy (Beyme 2001, Easter 1997, Elgie 2008, Frison-Roche 2007, McMenamin 2008, Protsyk 2011, Stepan a Skach 1993, Taras 1997).

Nyní se podrobněji podívejme na to, jak tato anglojazyčná skupina odborníků klasifikuje politické režimy v České republice, Polsku a Slovensku.

Zdaleka nejvíce nejasností a neshod panuje v případě klasifikace polského politického režimu. Většina odborníků považovala Polsko v době platnosti Malé ústavy z roku 1992 za poloprezidentský režim (Bahro, Bayerlein a Veser 1998: 208, Beliaev 2006: 375 a 387, Beyme 2000: 13, Duhamel 1993: 87, Easter 1997: 190, Goetz a Wollmann 2001: 865-866, Krouwel 2000a, Krouwel 2003, Linz 1997: 9, Metcalf 2000: 679, Millard 2007: 58, Siaroff 2003: 307). Jiní autoři považovali Polsko té doby za případ „omezeného prezidencialismu“ (Derbyshire – Derbyshire 1996: 43), nebo hovořili o dominanci parlamentních prvků (Baylis 1996: 299-300). V roce 1997 byla v Polsku přijata nová ústava, která přinesla soubornou změnu polského politického režimu, protože prezidentské kompetence byly výrazně omezeny a naopak pozice vlády a premiéra byla posílena. Nicméně neshody mezi anglojazyčnými politology nadále přetrvávají. Goetz a Wollmann (2001: 865-866) například tvrdí, že ústavní reforma z roku 1997 omezila prezidenta „do převážně reprezentativní role“. Siaroff (2003: 308) charakterizuje Polsko jako „parlamentní systém s prezidentským korektivem“ a Köker (2013: 10) považuje Polsko za „parlamentní systém“. Na druhou stranu většina odborníků považuje Polsko za poloprezidentský režim. Někteří došli k tomu závěru na základě vlastního pojetí poloprezidentského režimu (Beyme 2001: 10, Martinez 1999, Canas 2004), jiní tak učinili s využitím Shugarta a Careyho (1992) a jejich konceptu premiérsko-prezidentského režimu (Protsyk 2005a, Protsyk 2006, Roper 2002). Mnoho dalších studií se ovšem opírá o definici poloprezidencialismu R. Elgieho⁷ (Colton a Skach 2004: 18, Elgie 2007a: 9, Elgie 2007b: 61, Magallhaes a Fortes 2008: 7, Matsuzato a Gudžinskas 2006, Protsyk 2005b, Sedelius a Ekman 2008, Schleiter a Morgan-Jones 2009a: 673, Skach 2007). V této souvislosti je příznačný a pozoruhodný následující McMenaminho (2008: 122) výrok: „Ústava z roku 1997 omezila prezidentskou moc ve prospěch premiéra, ale – což je nejdůležitější – potvrdila poloprezidentský systém v Polsku.“

Pokud se jedná o Českou republiku, klasifikace politického režimu v „západní“ odborné literatuře byla v drtivě většině jednotná: Česká republika byla takřka vždy klasifikována jako parlamentní režim (Baylis 1996: 299, Colton a Skach 2004: 18, Easter 1997, Elgie 1998, Goetz a Wollmann 2001, Krouwel 2000a, Schleiter a Morgan-Jones 2009a: 673, Sedelius a Ekman 2008: 15, Stepan a Skach 1993: 4, Wolchik 1997: 171). Mezi výjimky lze zařadit studie, které považují ČR za „duální systém“ (Derbyshire a Derbyshire 1996), případně dokonce za poloprezidentský systém (Beliaev 2006: 387)

Ovšem po roce 2012, kdy byla v ČR zavedena přímá volba prezidenta, se klasifikace ČR začala měnit. Robert Elgie považuje současnou ČR v souladu se svou definicí poloprezidentského režimu za poloprezidentský režim (Elgie 2012, Elgie 2014, Elgie a Fauvelle-Aymar 2012: 1614). Lze se důvodně domnívat, že se k této klasifikaci připojí i řada dalších specialistů, kteří sdílí Elgieho přístup ke klasifikaci forem vlád v moderních demokraciích.

Vývoj hodnocení slovenského případu západními politology sleduje podobnou trajektorii jako vývoj hodnocení českého režimu. Zatímco před rokem 1999 bylo Slovensko rovněž takřka jednohlasně považováno za parlamentní režim (Baylis 1996: 299, Derbyshire a Derbyshire 1996: 4, Easter 1997, Elgie 1998, Krouwel 2000a, Krouwel 2000b, Stepan a Skach 1993), řada studií publikovaných po roce 1999 řadí SR mezi poloprezidentské režimy (Elgie 2007a: 9, Elgie 2007b: 61, Elgie 2008: 6, Frison-Roche 2007: 57; Magallhaes a Fortes 2008, Protsyk 2011: 101), ačkoli

⁷ R. Elgie (1999: 13) považuje poloprezidencialismus za systém, v němž „přímo volený prezident na pevně stanovené období existuje vedle premiéra a kabinetu, kteří jsou odpovědní parlamentu“.

někteří specialisté i nadále považují Slovensko za parlamentní režim (Colton, Skach 2004: 18, Sedelius a Ekman 2008: 15, Schleiter a Morgan-Jones 2009a: 673⁸).

5. Proč se dvě skupiny badatelů od sebe odlišují?

Z výše uvedeného vyplývá na první pohled zřetelný kontrast mezi tím, jak politický režim v ČR, SR a v Polsku hodnotí skupina anglojazyčných badatelů a jak k těmto režimům přistupují „domácí“ odborníci. Proč tomu tak je?

Rozdíly spočívají v odlišném metodologickém a teoretickém přístupu středoevropských politologů. Především, středoevropští politologové většinou nevycházejí z předem dané jediné definice poloprezidentského režimu, kterou by pak automaticky aplikovali na politickou praxi na základě nějakých dopředu pevně daných kritérií. Postupují opačně: nejprve zkoumají politickou praxi a teprve potom z takové analýzy odvozují povahu zkoumaných režimů. Vycházejí tedy spíše z případových studií, kdy z empirické analýzy jednotlivých případů vyvozují klasifikační závěry. Postupují tedy jinak, než jak to dělají dnes zřejmě nejvlivnější teoretik poloprezidencialismu Robert Elgie a jeho spolupracovníci, kteří vycházejí z jím stanovené minimalistické definice poloprezidentského režimu (Elgie 1999: 13), a této definici přizpůsobují výběr případů.

Dobře to ukazuje následující příklad. Slovenští autoři Darina Malová a Marek Rybář (2008: 180) v kolektivní komparativní studii, jejímž hlavním autorem a editorem je Robert Elgie, uvádějí, že „Ústavní změna z roku 1999 posunula Slovensko mezi poloprezidentské režimy, tak jak jsou definovány v této knize.“⁹ Současně však ve své analýze prokazují, že ústavní změny z té doby prezidenta oslabily, což potvrzují i jiné práce, a že se ústavně politické mechanismy se celkově neodlišují od parlamentního modelu. Jejich přihlášení se ke „slovenskému poloprezidencialismu“ je tedy spíše přihlášením se k apriornímu názoru editora knihy Roberta Elgieho na to, co je poloprezidencialismus, závazného pro autory celé kolektivní práce, než že by vyplývalo z hloubkové analýzy slovenského případu.¹⁰

Tento jiný přístup vede ke dvěma důsledkům. Případové studie středoevropských režimů vedou za prvé k implicitnímu zpochybnění Elgieho definice poloprezidentského režimu a za druhé ukazují, že tyto režimy jsou většinou pojímány jako parlamentní a ne poloprezidentské. Jestliže středoevropští politologové nepoužívají Elgieho minimalistickou definici poloprezidencialismu, proč tak činí a jaká definice je jim bližší?

Středoevropští politologové stejně jako řada anglojazyčných autorů sice vycházejí z běžně používané typologie demokratických režimů (parlamentní – prezidentské – poloprezidentské), ovšem jinak ji pojímají a používají. Týká se to především poloprezidencialismu. Stále více anglojazyčných politologů přebírá minimalistickou definici Roberta Elgieho. A někteří z nich – včetně samotného Elgieho (2011: 23) – považují tuto definici za „standardní“ (Schleiter a Morgan-Jones, 2009b: 874, Schleiter a Morgan-Jones 2010: 1418). Podle Elgieho (2004a: 13) je výhodou této definice, která nechává stranou otázku prezidentovy moci a je založena v podstatě

⁸ Schleiter a Morgan-Jones poněkud paradoxně považují Slovensko za parlamentní režim, ačkoli se hlásí k definici R. Elgieho.

⁹ V originále: „The constitutional amendment of 1999 established in Slovakia semi-presidential arrangement as defined in this volume.“

¹⁰ Napovídá tomu i kapitola věnovaná Slovinsku. Její autoři – Alenka Krašovec a Damjan Lajh (2008: 206) – výslovně uvádějí, že „Slovinská ústava z roku 1991 vymezuje nový slovinský politický systém, jenž je založený na demokracii parlamentního typu se slabou a ceremoniální rolí prezidenta“. Orig.: „The 1991 constitution of Slovenia thus determines the new Slovenian political system based on parliamentary-like democracy with a weak and ceremonial role of the president.“

jen na přímém a všeobecném způsobu volby prezidenta, skutečnost, že mu umožňuje zahrnout do svého výčtu poloprezidencialismů větší počet případů, tzn. jak režimy se silnými, tak i slabými prezidenty. Na jiném místě uvádí, že taková definice umožňuje metodologicky bezproblémový výběr případů a přináší objektivismus ve studiu poloprezidencialismu (Elgie 2004b: 317). Tímto způsobem lze klasifikovat režimy jen na základě ústavního textu, aniž by bylo nutné studovat, jak fungují v praxi, a lze se zaměřit na jiné dílčí otázky, jako například volební účast v prezidentských a parlamentních volbách, vztahy mezi prezidenty a stranami/stranickými systémy apod. V takovém případě je naprosto jasné, že Elgie a jeho následovníci definují Polsko, Slovensko po roce 1999 a Českou republiku po roce 2012 jako poloprezidencialismy. Ve všech případech jsou totiž tamní prezidenti voleni v přímých a všeobecných volbách, tyto režimy tudíž naplňují v podstatě jediné Elgieho definiční kritérium poloprezidentského režimu.

Naproti tomu středoevropští politologové explicitně nebo implicitně vycházejí z Duvergerovy (1980) a Sartoriho (2001: 128-143) tradice pojmání poloprezidencialismu, jež na rozdíl od Elgieho přístupu přisuzuje prezidentovi důležité výkonné pravomoci. Minimalistická definice poloprezidencialismu je pojmem s příliš úzkým obsahem a příliš širokým rozsahem. Skýtá riziko konfuzí a nejednoznačností. Hrozí nebezpečí, které Sartori označil jako „natahování pojmu“ (*conceptual stretching*) (Sartori 1991), tedy jeho přílišné zobecnování a označování jím čehokoliv. Jinými slovy se jedná o to, že bude-li daný pojem užíván bez ohledu na dané praktické okolnosti, dojde k jeho empirickému vyprázdnění (*empirical vaporization*) (Sartori 1970). Pojem přestává plnit svoji heuristickou funkci (Hloušek 2013: 23; Kubát 2014: 46-52). V této souvislosti je logické, že přívrženci minimalistické definice nacházejí všude po světě desítky případů poloprezidencialismu včetně střední Evropy, zatímco její odpůrci počítají poloprezidencialismy v jednotkách případů a odmítají uznat středoevropské demokratické režimy jako poloprezidentské.

Implicitní přihlášení se k Duvergerově a Sartoriho tradici pojmání poloprezidencialismu spočívá v tom, že středoevropští autoři se sice výslovně nehlásí k žádné tradici definování poloprezidencialismu, nicméně při zkoumání středoevropských režimů a jejich následnému zařazování do typologie demokratických režimů pracují především s kritériem prezidentovy moci. Tedy s kritériem, které je základem Duvergerovy a Sartoriho definice poloprezidencialismu a které Elgie (2014) záměrně odmítá s tím, že se politologové nikdy neshodnou na tom, co jsou „významné kompetence“, jak je ve své definici naznačil Duverger a předpokládá je rovněž i Sartori. Snad všechny analýzy středoevropských prezidentů a režimů z dílny středoevropských autorů se soustředí na otázku prezidentovy moci. Jestliže jsou středoevropští prezidenti sice voleni v přímých volbách, ale nemají reálnou výkonnou moc, nebo jsou součástí výkonné moci jen formálně, to jest z hlediska strukturace ústavy (Česká republika, Slovensko), pak v souladu s tímto přístupem nelze středoevropské demokratické režimy označovat jako poloprezidentské.

Kritérium přímých a všeobecných prezidentských voleb tedy není ve středoevropské literatuře chápáno jako určující.¹¹ Je totiž nutné uvědomit si souvislosti zavádění přímých a všeobecných prezidentských voleb v konkrétních zemích. Často se jedná o historické okolnosti, které vůbec nesouvisí se snahou prezidenta posilovat či vytvářet nějaký typ režimu s vládnoucím prezidentem. Typicky je to středovýchodní Evropa po roce 1989 a její „obecný demokratizační duch doby“ (Mlejnek 2011: 15). Řada zemí středovýchodní Evropy zavedla přímé a všeobecné volby prezidentů proto, aby se demokraticky vymezila vůči komunistickým režimům, ve kterých

¹¹ Otázka způsobu volby prezidenta je intenzivněji diskutována pouze v České republice, protože se jedná o zcela nový, v české politice dosud nepoznaný jev.

žádné svobodné volby neexistovaly. Tehdejší politická úvaha byla jednoduchá: čím více svobodných voleb, tím více demokracie. Přímá volba sice prezidenta politicky posiluje (Lijphart 1999: 141, srov. Baylis 1996) – například první český přímo zvolený prezident Miloš Zeman (2013) svůj politický aktivismus (k pojmu blíže Tavits 2011) mimo jiné odůvodňuje právě způsobem volby –, ale nemusí vždy vést k vládnoucím prezidentům. Ve středovýchodní Evropě „není výjimkou situace, kdy je přímo volený prezident v postavení, které jej nijak neodlišuje od hlavy státu v sousední zemi, kde je volen parlamentem“ (Hloušek, Kopeček a Šedo 2011: 114).

Kromě toho mají středoevropští autoři tendenci neomezovat se pouze na prezidenta, ale analyzují výkonnou moc jako takovou. To vede ke komplexnějším a podrobnějším analýzám a v důsledku toho k jemnějšímu rozlišování mezi různými subtypy demokratických režimů, což se ovšem vyskytuje, byť v menší míře, i u anglojazyčných autorů (srov. Siaroff 2003; Sartori 2001: 110-121). S tím souvisí skutečnost, že zatímco rozlišování různých druhů poloprezidencialismu je ve středoevropské literatuře výjimečné (srov. Klokočka 1996), častěji se zde setkáme s rozlišováním různých subtypů parlamentarismu. Proto například polští politologové a ústavní právníci hojně pojmenovávají Polsko jako „kabinetně-parlamentní režim“ (Antoszewski 2012: 55, Bankowicz 2010: 176, Raciborski 2003: 89-97, Wiatr 2006: 154). Čeští autoři pak pracují s pojmem „racionalizovaný parlamentní režim“ (Kubát 2009, 2013, Kysela 2008). To je ovšem něco jiného než poloprezidencialismus. Zatímco v racionalizovaném parlamentarismu převažuje uvnitř výkonné moci vláda v čele s premiérem nad prezidentem (a premiér dominuje vládě), v poloprezidencialismu převažuje uvnitř výkonné moci prezident. To však není případ České republiky, Polska ani Slovenska.

Dalším argumentem proti přístupu R. Elgieho vyplývá z toho, že jednotlivé typy režimů (parlamentní, prezidentský, poloprezidentský či direktoriální) mají vlastní mechanismus a logiku fungování (srov. Sartori 2001: 95), která vyplývá mimo jiné i z interakcí mezi zákonodárnou a výkonnou mocí. Jinými slovy řečeno, koncepce politický režimů nelze konstruovat čistě na formalistickém chápání ústavy, resp. tak, že pouhý pohled na dva či tři články ústavy stačí k tomu, abychom daný stát zařadili mezi prezidentské, parlamentní či poloprezidentské režimy. Z těchto důvodů se proto jako krajně sporné jeví klasifikovat zemi (např. Slovensko), v níž je vláda odpovědná parlamentu a vedle ní je přímo volený a současně kompetenčně slabý prezident, automaticky za režim poloprezidentský (srov. Pasquino 1997: 129; Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 96 a 101). A to zkrátka proto, že logika fungování tohoto režimu je blízká klasickým parlamentním režimům (s nepřímo volenou hlavou státu či parlamentním monarchiím) spíše než klasickým poloprezidentským režimům (kde je prezident šéfem exekutivy) (srov. Shugart, Carey 1992: 2). Tento čistě formalistický přístup zaměřený na prakticky jedině kritérium (způsob volby hlavy státu) tvrdě zkritizoval italský politolog Gianfranco Pasquino (1997: 129), a to ještě dříve, než Robert Elgie představil svou definici: „Poloprezidentské režimy nelze považovat za institucionální systémy vyskytující se uprostřed kontinua mezi parlamentními a prezidentskými systémy. Vyznačují se vlastními specifickými záměrně navrženými institucionálními prvky. Nemohou být vytvořeny jen tak, že posílíme některé součásti parlamentního režimu, například zavedením přímo voleného prezidenta.“

Poslední důvod, proč zpochybňovat pojmenování režimů v České republice, Polsku a na Slovensku jako režimů poloprezidentských, je sémantický. Pokud termín „prezidentský režim“ poukazuje na dominantní pozici prezidenta v daném politickém režimu a termín „parlamentní režim“ naopak předpokládá, že zdrojem moci v zemi je parlament a z něj vycházející kabinet, pak bychom se mohli domnívat, že termín „poloprezidentský režim“ bude označovat země, kde

prezident hraje významnou roli. Naopak užívat pojem poloprezidentský režim tam, kde je prezident zbaven převážné části výkonné moci, je z tohoto hlediska poněkud zavádějící (srov. Sartori 2001: 128-134).

6. Závěr

V tomto článku jsme představili dva pohledy na povahu demokratických režimů v České republice, Polsku a na Slovensku. Vysvětlili jsme, jak většina středoevropských a většina anglojazyčných politologů zkoumá středoevropské režimy a k jakým dochází závěrům. V druhé části článku jsme analyzovali rozdíl v pojetí těchto režimů u obou skupin autorů.

Zatímco velká škála anglojazyčných politologů tvrdí, že středoevropské režimy jsou vesměs poloprezidentské, středoevropští politologové a ústavní právníci v drtivé většině případů tvrdí, že se jedná o parlamentní režimy. Tento rozdíl je způsoben využíváním odlišného metodologického a teoretického přístupu obou skupin autorů.

Anglojazyční autoři často vycházejí z předem dané definice poloprezidencialismu autorství Roberta Elgieho. Tato definice je minimalistická a v podstatě je založena pouze na kritériu přímé volby prezidenta. V takovém případě je jasné, že Elgieho následovníci definují Polsko, Slovensko po roce 1999 a Českou republiku po roce 2012 jako poloprezidencialismy. Ve všech případech jsou totiž tamní prezidenti voleni v přímých a všeobecných volbách. Vlády jsou v těchto zemích odpovědné parlamentu. Nic dalšího již není pro tento typ definice relevantní.

Středoevropští autoři většinou postupují jinak. Svůj postoj neodvozují z jediné předem dané definice poloprezidencialismu, nýbrž vychází z podrobných analýz jednotlivých případů. Teprve na základě takových empirických analýz pak tyto případy zařazují do typologií demokratických režimů. Ve svých analýzách se především soustředí na otázku prezidentovy moci či šířeji na výkonnou moc jako takovou, tj. včetně vlády v čele s premiérem.

Vzhledem ke skutečnosti, že se spíše kloní k Duvergerově a Sartoriho tradici pojmání poloprezidencialismu, neklasifikují středoevropské režimy jako poloprezidentské, protože v nich prezidenti nemají reálnou výkonnou moc. Naopak si v některých případech – především v případě polském – všimají silného až dominantního postavení vlády a premiéra. Proto jej nazývají kabinetně parlamentním režimem nebo racionalizovaným parlamentním režimem.

Autoři tohoto článku se hlásí k duvergerovské, resp. sartoriánské tradici chápání poloprezidentských režimů. Rezignace na kritérium prezidentských kompetencí, která dnes u řady anglojazyčných politologů převažuje, vede k vyprázdnění konceptu semiprezidencialismu, kdy jsou do stejné skupiny řazeny režimy se zcela odlišnou logikou fungování, a to jen na základě kritéria způsoby volby prezidenta. Z těchto důvodů se jako žádoucí jeví precizovat definici semiprezidencialismu, která bude nadále zohledňovat kritérium pravomocí prezidenta

Seznam literatury

- Adamus, Vladimír (1996): „O jmenování, demisi a odvolání vlády a jejích členů“. *Správní právo*, 29(2), s. 73–80.
- Albin, Bernard J. a Walenty Baluk eds. (2005): *Republika Czeska*. Wrocław: Arboretum, Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Antoszewski, Andrzej ed. (2006): *Systemy polityczne Europy Środkowej i Wschodniej. Perspektywa porównawcza*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

- Antoszewski, Andrzej (2012): System polityczny RP. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Antoszewski, Andrzej a Ryszard Herbut (2006): Systemy polityczne współczesnej Europy. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bahro, Horst., Bernard H. Bayerlein a Ernst Vesser (1998): „Duverger’s Concept: Semi-presidential Government Revisited.“ *European Journal of Political Research* 34(2), s. 201–224. DOI: [10.1023/A:1006997512807](https://doi.org/10.1023/A:1006997512807)
- Balaban, Andrzej (2005): Pozycja ustrojowa i funkcje Sejmu RP. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Bankowicz, Marek (2010): Transformacje konstytucyjnych systemów władzy państwowej w Europie Środkowej. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Bankowicz, Marek (2013): Prezydentury. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Bardach, Juliusz, Bogusław Leśnodorski a Michał Pietrzak (2001): Historia ustroju i prawa polskiego. Warszawa: LexisNexis.
- Baylis, Thomas (1996): „Presidents versus Prime Ministers: Shaping Executive Authority in Eastern Europe.“ *World Politics* 48(3), s. 297–323. DOI: [10.1353/wp.1996.0007](https://doi.org/10.1353/wp.1996.0007)
- Beliaev, Mikhail V. (2006): „Presidential Powers and Consolidation of New Post Communist Democracies.“ *Comparative Political Studies* 39(3), s. 375–398.
- Beyme von, Klaus (2000): *Parliamentary Democracy: Democratization, Destabilization, Reconsolidation 1789–1999*. Basingstoke: Palgrave, Macmillan.
- Beyme von, Klaus (2001): „Institutional Engineering and Transition to Democracy.“ In: Jan Zielonka (ed.), *Democratic consolidation in Eastern Europe I*. Oxford: OUP, 3–24
- Broklová, Eva (2001): *Prezident Republiky československé. InSTITUTE a osobnost T. G. Masaryka*. Praha: Masarykův ústav AV ČR.
- Brunclík, Miloš (2013): „Problem of Early Elections and Dissolution Power in the Czech Republic.“ *Communist and Post-Communist Studies* 46(2), s. 217–226. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.postcomstud.2013.03.003>
- Brunclík, Miloš (2014a): „Co jsou úřednické vlády a za jakých okolností vznikají? Česká republika v mezinárodním srovnání.“ *Acta Politologica* 6(1), s. 1–23.
- Brunclík, Miloš (2014b): „Mezi Berlínem a Paříží: kam kráčí politický režim České republiky?“ In: Michal Kubát a Tomáš Lebeda a kol. *O komparativní politologii a současné české politice*. Miroslavu Novákovi k 60. narozeninám. Praha: Karolinum, 57–77.
- Bureš, Jan, Jakub Charvát, Petr Just a Petr Štefek (2012): *Česká demokracie po roce 1989. Institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada.
- Cabada, Ladislav et al. (2008): *Nové demokracie střední a východní Evropy. Komparace politických systémů*. Praha: Oeconomica.
- Canas, Vitalino (2004): „The Semi-presidential System.“ *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*, 64(1) s. 95–124.
- Ciapała, Jerzy (1999): *Prezydent w systemie ustrojowym Polski (1989-1997)*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Colton, Timothy J. a Cindy Skach (2004): „Semi-Presidentialism in Russia and Post-Communist Europe: Ameliorating or Aggravating Democratic Possibilities?“ Paper presented at the III General Assembly of the Club of Madrid.
- Czajowski, Jacek (1993): *Organy naczelne Rzeczypospolitej w świetle Ustawy Konstytucyjnej z 17 października 1992*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Derbyshire, J. Denis and Ian Derbyshire (1996): *Political systems of the world*. New York: St. Martin's Press.

- Domagala, Michal ed. (1997): *Konstytucyjne systemy rządów. Możliwości adaptacji do warunków polskich*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Dudek, Antoni (2013a): *Historia polityczna Polski 1989–2012*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Dudek, Dariusz (2013b): *Autorytet prezydenta a Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*. Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Duhamel, Olivier (1993): *Droit constitutionnel et politique*. Paris: Éditions du Seuil.
- Duverger, Maurice (1980): „A new political system model: semi-presidential government“, *European Journal of Political Research* 8(2), s. 165–87. DOI: [10.1111/j.1475-6765.1980.tb00569.x](https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1980.tb00569.x)
- Dziemidok-Olszewska, Bożena (2012): *Odpowiedzialność głowy państwa i rządu we współczesnych państwach europejskich*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Easter, Gerald M. (1997): „Preference for Presidentialism. Postcommunist Regime Change in Russia and the NIS.“ *World Politics* 49(2), s. 184–211.
- Elgie, Robert (1998): „The classification of democratic regime types: Conceptual ambiguity and contestable assumptions.“ *European Journal of Political Research* 33(2), s. 219–238. DOI: [10.1111/1475-6765.00381](https://doi.org/10.1111/1475-6765.00381)
- Elgie, Robert ed. (1999): *Semi-presidentialism in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Elgie, Robert (2004a): „The Politics of Semi-Presidentialism.“ In: Robert Elgie (ed.), *Semi-Presidentialism in Europe*. Oxford – New York: Oxford University Press, 1–21.
- Elgie, Robert (2004b): „Semi-Presidentialism: Concepts, Consequences and Contesting Explanations.“ *Political Studies Review* 2(3), s. 314–330. DOI: [10.1111/j.1478-9299.2004.00012.x](https://doi.org/10.1111/j.1478-9299.2004.00012.x)
- Elgie, Robert (2007a): „What Is Semi-Presidentialism and Where is it Found?“ In: Robert Elgie (ed.), *Semi-Presidentialism Outside Europe: A Comparative Study*. New York: Routledge, s. 1–13
- Elgie, Robert (2007b): „Varieties of Semi-Presidentialism and Their Impact on Nascent Democracies.“ *Taiwan Journal of Democracy* 3(2), s. 53–71.
- Elgie, Robert (2008): „The perils of semi-presidentialism. Are they exaggerated?“ *Democratization* 15(1), s. 49–66. DOI: [10.1080/13510340701768125](https://doi.org/10.1080/13510340701768125)
- Elgie, Robert (2011): *Semi-Presidentialism: Sub-Types And Democratic Performance*. Oxford: Oxford University Press.
- Elgie, Robert (2012): Up-to-date list of semi-presidential countries with dates (<http://www.semipresidentialism.com/?p=1053>) [ověřeno k 7. 4. 2014].
- Elgie, Robert and Christine Fauvelle-Aymar (2012): „Turnout under Semi-presidentialism: First- and Second-order Elections to National-Level Institutions.“ *Comparative Political Studies* 45(12), s. 1598–1623.
- Elgie, Robert (2014): „Do direct presidential elections make a difference?“ A Guest Lecture delivered at Charles University in Prague. 17. března.
- Filip, Jan (2003): *Ústavní právo České republiky 1. Základní pojmy a instituty. Ústavní základy ČR*. Brno: Masarykova univerzita.
- Filip, Jan (2007): „Diskuse o způsobu volby prezidenta.“ *Časopis pro právní vědu a praxi* 15(4), s. 281–288.
- Frison-Roche, Francois (2007): „Semi-presidentialism in a post-communist context.“ In: Robert Elgie (ed.), *Semi-Presidentialism Outside Europe: A Comparative Study*, New York: Routledge, 56–77.
- Gebethner, Stanisław (1998): *W poszukiwaniu kompromisu konstytucyjnego. Dylematy i kontrowersje w procesie stanowienia nowej konstytucji RP*. Warszawa: Elipsa.
- Gerloch, Aleš, Jiří Hřebejk a Vladimír Zoubek (2002): *Ústavní systém České republiky. Základy českého ústavního práva*. Praha: Prospektrum.

- Glajcar Rafal a Marek Migalski eds. (2006): *Prezydent w Polsce po 1989 r. Studium politologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Goetz, Klaus H. a Hellmut Wollmann (2001): „Governmentalizing central executives in post-communist Europe: a four-country comparison.“ *Journal of European Public Policy* 8(6), s. 864–887. DOI: [10.1080/13501760110098260](https://doi.org/10.1080/13501760110098260)
- Graczyk, Roman (1997): *Konstytucja dla Polski. Tradycje, doświadczenia, spory*. Kraków – Warszawa: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Fundacja Im. Stefana Batorego.
- Gwiżdż, Andrzej ed. (1997): *Założenia ustrojowe, struktura i funkcjonowanie parlamentu*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Hloušek, Vít (2008): „Přímá volba prezidenta – český kontext.“ In: Miroslav Novák a Miloš Brunclík (eds.), *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán, 263–285.
- Hloušek, Vít (2013): „Heads of State in Parliamentary Democracies: The Temptation to Accrue Personal Power.“ In: Vít Hloušek et al., *Presidents above Parties? Presidents in Central and Eastern Europe, Their Formal Competencies and Informal Power*. Brno: Masarykova univerzita, 19–30.
- Hloušek, Vít et al. (2013): *Presidents above Parties? Presidents in Central and Eastern Europe, Their Formal Competencies and Informal Power*. Brno: Masarykova univerzita
- Hloušek, Vít a Lubomír Kopeček (2012): *Záchrana státu? Úřednické a polopolitické vlády v České republice a Československu*. Brno: Barrister&Principal.
- Hloušek Vít a Vojtěch Šimíček eds. (2004): *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity.
- Horváth, Peter (2005): „Prezident v politickom systéme Slovenskej republiky.“ *Slovenská politologická revue* 5(3), s. 1–31 (on-line: <http://spr.fsv.ucm.sk/archiv/2005/3/horvath.pdf>; ověřeno k 16. 4. 2014).
- Chmaj, Marek (1999): *Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1991-1997 (I i II kadencja)*. Studium prawnoustrojowe. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Chruściak, Ryszard (1997): *Przygotowanie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Przebieg prac parlamentarnych*. Warszawa: Elipsa.
- Chruściak, Ryszard (2002): *Sejm i Senat w Konstytucji RP z 1997 r. Powstawanie przepisów*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Jasiewicz, Krzysztof (1997): „Poland: Walesa’s legacy to the presidency.“ In Ray, Taras (ed.), *Postcommunist Presidents*. Cambridge: Cambridge University Press, 130–167.
- Jędruch, Jacek (1998): *Constitutions, Elections and Legislatures of Poland, 1493-1993*. New York: EJJ Books, Hippocrene Books.
- Jičínský, Zdeněk (2008): „Jmenování nové vlády podle Ústavy České republiky. Úvaha ústavněprávní a politologická.“ In: Karel Klíma a Jiří Jirásek (eds.), *Pocta Jánu Gronskému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 152–163.
- Kallas, Marian (2003): *Historia ustroju Polski X-XXw*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Klíma, Karel (2004): „Výkonná moc v parlamentním systému ČR (aneb nakolik je forma vlády v ČR ještě parlamentní?).“ In: Vít Hloušek a Vojtěch Šimíček (eds.), *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 37–44.
- Klokočka, Vladimír (1996): *Ústavní systémy evropských států*. Praha: Linde.
- Kopeček, Lubomír ed. (2003): *Od Mečiara k Dzurindovi. Slovenská politika a politický systém v prvém desetiletí samostatnosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity.
- Kopeček, Lubomír (2006): *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

- Kopeček, Lubomír a Josef Mlejnek (2013): „Different Confessions, Same Sins? Václav Havel and Václav Klaus as Czech Presidents.“ In: Vít Hloušek et al., *Presidents above Parties? Presidents in Central and Eastern Europe, Their Formal Competencies and Informal Power*. Brno: Masarykova univerzita, 31–76.
- Köker, Philips (2013): „Presidential Activism in Central and Eastern Europe (CEE): A statistical analysis of the use of presidential vetoes in the CEE EU member states, 1990-2010.“ Paper prepared for presentation at the 63rd Political Studies Association Annual International Conference, 25 – 27 March 2013, Cardiff.
- Krašovec, Alenka a Damjan Lajh (2008): „Slovenia: weak formal position, strong informal influence?“ In: Robert Elgie a Sophia Moestrup (ed.), *Semi-presidentialism in Central and Eastern Europe*. Manchester: Manchester University Press, 201–218.
- Kresák, Peter (1996): „Forma vlády v Slovenskej republike. Pokus o porovnávaciu analýzu.“ In: Šimíček, Vojtěch (ed.), *Aktuální problémy parlamentarismu*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 27-46.
- Krouwel, André (2000a): „The presidentialisation of East-Central European countries.“ A paper prepared for presentation at the ECPR Joint Sessions Workshop on the Presidentialisation of Parliamentary democracies, Copenhagen, Denmark, April 14–19.
- Krouwel, André (2000b): „Measuring Presidentialism and Parliamentarism: An Application to Central and East European Countries.“ *Acta Politica* 38(4), s. 333–364.
- Krouwel, André (2003): „Measuring presidentialism of Central and East European countries.“ *Working Papers Political Science No. 02*, 1–25.
- Kruk, Maria (2008): *Funkcja kontrolna Sejmu RP*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Kubát, Michal (2003): „Přímá volba prezidenta v České republice?“ In: Jan Kysela (ed.), *Deset let Ústavy České republiky. Východiska – stav – perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 299–314.
- Kubát, Michal et al. (2004): *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Kubát, Michal (2006): *Vývoj a proměny státního zřízení Polska ve 20. století*. Praha: Dokořán.
- Kubát, Michal (2009): „Racionalizace parlamentního režimu. Polské zkušenosti jako poučení nejen pro českou politiku.“ *Politologický časopis* 16(2), s. 131–147.
- Kubát, Michal (2013): *Současná česká politika. Co s neefektivním režimem?* Brno: Barrister&Principal.
- Kubát, Michal (2014): „Co je a co není poloprezidentský režim a proč je dobré to vědět nejen v souvislosti s českou politikou.“ In: Michal Kubát a Tomáš Lebeda a kol., *O komparativní politologii a současné české politice. Miroslavu Novákovi k 60. narozeninám*. Praha: Karolinum, s. 45–55.
- Kudrna, Jan. 2013. „Ústavní převrat v přímém přenosu“. *Ihned*, 11. leden <http://dialog.ihned.cz/komentare/c1-59105200-jan-kudrna-ustavni-prevrat-v-primem-prenosu> [ověřeno k 7. 4. 2014].
- Kysela, Jan ed. (1999): *Senát v České republice – proč a jaký?* Praha: Senát Parlamentu ČR.
- Kysela, Jan (2000): *Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu*. Praha: Senát Parlamentu ČR.
- Kysela, Jan ed. (2003): *Deset let Ústavy České republiky. Východiska – stav – perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Kysela, Jan ed. (2006): *Parlamenty a jejich funkce v 21. století. Sborník příspěvků k 10. výročí ustavení Senátu Parlamentu České republiky*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Kysela, Jan (2008) „Ústavní principy, ústavní konvence a ústavní inženýrství.“ In Karel Klíma a Jiří Jirásek (eds.), *Pocta Jánů Gronskeému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 121–136.

- Kysela, Jan (2013): „Přímá volba prezidenta pootevřela dveře poloprezidentskému systému.“ Česká pozice. <http://www.ceskapozice.cz/domov/politika/prima-volba-pootevrela-dvere-poloprezidentskemu-systemu> [ověřeno k 17. 4. 2014].
- Kysela, Jan a Zdeněk Kühn (2007): „Presidential Elements in Government. The Czech Republic.“ *European Constitutional Law Review* 3(1), s. 91–113. DOI: [10.1017/S1574019607000910](https://doi.org/10.1017/S1574019607000910)
- Linz, Juan (1990): „The Perils of Presidentialism.“ *Journal of Democracy* 1(1), s. 51–69.
- Linz, Juan (1997): „Introduction: some thoughts on presidentialism in postcommunist Europe.“ In: Ray Taras (ed.), *Postcommunist Presidents*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–14.
- Lijphart, Arend (1999): *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven: Yale University Press.
- Lipták, Ľubomír (2002): *Changes of Changes. Society and Politics in Slovakia in the 20th Century*. Bratislava: Academic Electronic Press.
- Lisicka, Halina (2002): „Ewolucja reżimu politycznego w Polsce po 1989 roku.“ In: Antoszewski, Andrzej (ed.), *Demokratyzacja w III Rzeczypospolitej*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 27–50.
- Lisicka, Halina ed. (2005): *System polityczny Rzeczypospolitej Polskiej*. Wrocław: Biuro Doradztwa Ekologicznego.
- Lupták, Ľubomír (2008): „Slovensko: postkomunismus a národné mýty.“ In: Ladislav Cabada a kol., *Komparace politických systémů: nové demokracie střední a východní Evropy*. Praha: Oeconomica, 37–65.
- Magalhães, Pedro a Braulio Fortes (2008): *Presidential Elections in Semi-Presidential Systems: Presidential Powers, Electoral Turnout and the Performance of Government-Endorsed Candidates* (<http://digital.csic.es/bitstream/10261/7949/1/Elections%20semi-presidential.pdf>) [ověřeno k 7. 4. 2014].
- Malová, Darina a Marek Rybář (2008): „Slovakia’s presidency: consolidating democracy by curbing ambiguous powers.“ In: Robert Elgie a Sophia Moestrup (ed.), *Semi-presidentialism in Central and Eastern Europe*. Manchester: Manchester University Press, s. 180–200.
- Malý, Karel (2010): *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges.
- Mansfeldová Zdenka ed. (2001): *Vztah Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky*. Praha: Senát Parlamentu ČR.
- Martinez, Rafael (1999): *Semi-presidentialism: a comparative study*. ECPR Joint Sessions Mannheim: Paper prepared for presentation at the ECPR Joint Sessions of Workshops.
- Matsuzato, Kimitaka a Liutauras Gudžinskas (2006): „An Eternally Unfinished Parliamentary Regime? Semipresidentialism as a Prism to View Lithuanian Politics.“ *Acta Slavica Iaponica* 23, s. 146–170.
- McMenamin, Iain (2008): „Semi-presidentialism and democratisation in Poland.“ In: Robert Elgie a Sophia Moestrup (ed.), *Semi-presidentialism in Central and Eastern Europe*. Manchester: Manchester University Press, s. 120–137.
- Metcalf, Lee Kendall (2000): „Measuring presidential power.“ *Comparative Political Studies* 33(5), s. 660–685. DOI: [10.1177/0010414000033005004](https://doi.org/10.1177/0010414000033005004)
- Millard, Frances (2007): „Presidents and democratization in Poland: The roles of Lech Wałęsa and Aleksander Kwaśniewski in building a new polity.“ *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 16(3), s. 39–62. DOI: [10.1080/13523270008415440](https://doi.org/10.1080/13523270008415440)
- Mlejnek, Josef (2011): „Úvod – potíže s prezidenty.“ In: Josef Mlejnek a kol., *Postavení hlavy státu v postkomunistických zemích. Od pádu komunismu v roce 1989 do roku 2010*. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, s. 11–18.

- Mlejnek, Josef a kol. (2011): *Postavení hlavy státu v postkomunistických zemích. Od pádu komunismu v roce 1989 do roku 2010.* Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy.
- Mlejnek, Josef (2014): „Prezidenti a magie charismatického panství.“ In: Michal Kubát a Tomáš Lebeda a kol., *O komparativní politologii a současné české politice. Miroslavu Novákovi k 60. narozeninám.* Praha: Karolinum, s. 37–43.
- Mlsna, Petr et al. (2010): *Ústava ČR – vznik, vývoj a perspektivy.* Praha: Leges.
- Mojak, Ryszard (1995): *Instytucja prezydenta RP w okresie przekształceń ustrojowych.* Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Moldawa, Tadeusz ed. (2003): *Zagadnienia konstytucjonalizmu krajów Europy Środkowo-Wschodniej.* Warszawa: Elipsa.
- Musilová, Markéta a Jakub Šedo (2013): „Diskuse o zavedení přímé volby prezidenta v České republice a její schválení.“ In: Jakub Šedo (ed.), *České prezidentské volby v roce 2013.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 5–35.
- Novák, Miroslav a Miloš Brunclík (eds.) (2008): *Hlava státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: ČR v komparativní perspektivě.* Praha: Dokořán.
- Osiński, Joachim ed. (2000): *Prezydent w państwach współczesnych.* Warszawa: Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej.
- Palka, Elżbieta ed. (2010): *Współczesna Słowacja. Sytuacja wewnętrzna i pozycja międzynarodowa.* Wrocław: Arboretum.
- Pasquino, Gianfranco (1997): „Nomination: Semi-presidentialism: A political model at work.“ *European Journal of Political Research* 31(1–2), s. 128–137
- Pavlíček, Václav a kol. (1999a): *Transformace ústavních systémů zemí střední a východní Evropy I.* Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy.
- Pavlíček, Václav a kol. (1999b): *Transformace ústavních systémů zemí střední a východní Evropy II.* Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy.
- Pietrzak, Jerzy (2000): *Sejm RP. Tradycja i współczesność.* Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Protsyk, Oleh (2005a): „Prime ministers’ identity in semi-presidential regimes: Constitutional norms and cabinet formation outcomes.“ *European Journal of Political Research* 44(5), s. 721–748. DOI: [10.1111/j.1475-6765.2005.00245.x](https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2005.00245.x)
- Protsyk, Oleh (2005b): „Politics of Intraexecutive Conflict in Semipresidential Regimes in Eastern Europe.“ *East European Politics and Societies* 19(2), s. 135–160.
- Protsyk, Oleh (2006): „Intra-Executive Competition between President and Prime-Minister: Patterns of Institutional Conflict and Cooperation under Semi-Presidentialism.“ *Political Studies* 54(6), s. 219–244.
- Protsyk, Oleh (2011): „Semi-presidentialism and Post-Communism.“ In: Robert Elgie, Sophia Moestrup a Yu-Shan Wu (ed.), *Semi-presidentialism and Democracy.* Hampshire: Palgrave, s. 98–116.
- Raciborski, Jacek (2003): „System rządów w Polsce: między semiprezydencjalizmem a systemem parlamentarno-gabinetowym.“ In: Jerzy J. Wiatr et al., *Demokracja polska 1989–2003.* Warszawa: Scholar, 75–97.
- Roper, Steven (2002): „Are All Semipresidential Regimes the Same? A Comparison of Premier-Presidential Regimes.“ *Comparative Politics* 34(3), s. 253–272.
- Sarnecki Paweł (1999): *Senat RP a Sejm i Zgromadzenie Narodowe.* Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Sartori, Giovanni (1970): „Concept Misformation in Comparative Politics.“ *American Political Science Review* 64(4), s. 1033–1053. DOI: [10.2307/1958356](https://doi.org/10.2307/1958356)
- Sartori, Giovanni (1991): „Comparing and Miscomparing.“ *Journal of Theoretical Politics* 3(3), s. 243–257. DOI: [10.1177/0951692891003003001](https://doi.org/10.1177/0951692891003003001)

- Sartori, Giovanni (2001): *Srovnávací ústavní inženýrství. Zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Schleiter, Petra a Edward Morgan-Jones (2005): „Semi-presidential Regimes: Providing Flexibility or Generating Representation and Governance Problems?“ Paper presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association, Washington D.C., September 1–4.
- Schleiter, Petra a Edward Morgan-Jones (2009a): „Party government in Europe? Parliamentary and semi-presidential democracies compared.“ *European Journal of Political Research* 48(5), s. 665–693. DOI: [10.1111/j.1475-6765.2009.00847.x](https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2009.00847.x)
- Schleiter, Petra a Edward Morgan-Jones (2009b): „Review Article: Citizens, Presidents and Assemblies: The Study of Semi-Presidentialism beyond Duverger and Linz.“ *British Journal of Political Science* 39(4), s. 871–892. DOI: [10.1017/S0007123409990159](https://doi.org/10.1017/S0007123409990159)
- Schleiter, Petra a Edward Morgan-Jones (2010): „Who's in Charge? Presidents, Assemblies and the Political Control of Semi-Presidential Cabinets.“ *Comparative Political Studies* 43(11): 1415–1441
- Sedelius, Thomas a Joakim Ekman (2008): „Dilemmas of Semi-Presidentialism in Central and Eastern Europe. Intra-Executive Conflict and Cabinet Instability.“ Paper for presentation at the XV NOPS Conference, Tromsø, Norway, August 5–9.
- Shugart, Matthew S. a John M. Carey (1992): *Presidents and Assemblies. Constitutional Design and Electoral Dynamics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Siaroff, Alan (2003): „Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction.“ *European Journal of Political Research* 42(3), s. 287–312. DOI: [10.1111/1475-6765.00084](https://doi.org/10.1111/1475-6765.00084)
- Skach, Cindy (2007): „The ‘Newest’ Separation of Powers: Semipresidentialism.“ *International Journal of Constitutional Law* 5(1) s. 93–121. DOI: [10.1093/icon/mol025](https://doi.org/10.1093/icon/mol025)
- Słomka, Tomasz (2005): *Prezydent Rzeczypospolitej po 1989 roku. Ujęcie porównawcze*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Spáč, Peter (2013): „Slovakia: In Search of Limits.“ In: Vít Hloušek et al., *Presidents above Parties? Presidents in Central and Eastern Europe, Their Formal Competencies and Informal Power*. Brno: Masarykova univerzita, s. 121–142.
- Stepan, Alfred a Cindy Skach (1993): „Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation. Parliamentarism versus Presidentialism.“ *World Politics* 46(1), s. 1–22. DOI: [10.2307/2950664](https://doi.org/10.2307/2950664)
- Syllová, Jindřiška et al. (2008): *Parlament České republiky*. Praha: Linde.
- Szeliga, Zbigniew (1998): *Rada Ministrów a Sejm 1989-1997*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Šimíček, Vojtěch ed. (2008): *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity.
- Taras, Ray. (ed.) (1997): *Postcommunist Presidents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tavits, Margit (2011): *Presidents with Prime Ministers. Do Direct Elections Matter?* Oxford: Oxford University Press.
- Vodička, Karel a Ladislav Cabada (2003): *Politický systém České republiky. Historie a současnost*. Praha: Portál.
- Wiatr, Jerzy J. (2001): *Prezydent w systemie demokratycznym*. Koszalin: Wydawnictwo Uczelniane Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej.
- Wiatr, Jerzy J. et al. (2003): *Demokracja polska 1989-2003*. Warszawa: Scholar.
- Wiatr, Jerzy J. (2006): *Europa pokomunistyczna. Przemiany państw i społeczeństw po 1989 roku*. Warszawa: Scholar.

- Wintr, Jan (2006): *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Wintr, Jan (2013): *Principy českého ústavního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Wojnicki, Jacek (2002): *Trudna droga do demokracji. Europa Środkowo-Wschodnia po 1989 roku*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski.
- Wolchik, Sharon L. (1997): „The Czech Republic: Havel and the evolution of the presidency since 1989.“ In: Ray Taras (ed.), *Postcommunist Presidents*. Cambridge: Cambridge University Press, 168-194.
- Zeman, Miloš (2013): *Projev prezidenta republiky Miloše Zemana v Poslanecké sněmovně*. (<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/349.shtml> [ověřeno k 7. 4. 2014].
- Żukiewicz, Przemysław (2013): *Przywódstwo prezydenckie w państwach Europy Środkowej i Wschodniej po 1989 roku. Analiza porównawcza*. Toruń: Adam Marszałek.
-

Parliamentarism or semi-presidentialism? A dispute over classification of Central European democratic regimes

SUMMARY

While reading academic papers and books on political regimes in Central Europe, one can come across an interesting and remarkable fact: these regimes (forms of government) are classified rather differently. Whereas some scholars tend to regard them as parliamentary regimes, others classify them as semi-presidential ones. The major dividing line between these two lines of argument runs between a large group of English writing scholars and those from Central Europe itself.

In this article, we present and analyze these two approaches to the nature of democratic regimes in the Czech Republic, Poland and Slovakia. We explain how most Central European and most English-writing scholars classify the three regimes and their reasons for doing so.

While a large range of English-writing political scientists argue that the regimes are mostly semi-presidential, Central European political scientists and constitutional lawyers tend to conclude that these regimes are parliamentary ones. This is undoubtedly a striking contrast with important theoretical and methodological consequences. For example, the pool of countries with semi-presidential regimes may shrink or grow depending on the approach adopted. Hence, results of comparative studies concerning semi-presidential regimes might be quite different.

The first part of the article includes a review of relevant scholarly literature dealing with the type of regime in the three countries. In the second part of the paper we analyse the causes of the divergence between the two identified groups of authors. We argue that the difference results from the use of different methodological and theoretical approaches. Whereas a significant group of English-writing scholars tend to adopt the minimalist institutional definition suggested by Robert Elgie, who defined semi-presidentialism as a system in which “a popularly elected fixed term president exists alongside a prime-minister and cabinet, who are responsible to parliament” (Elgie 1999:13), most Central European scholars (inspired by Duverger or Sartori) prefer an approach that emphasizes presidential powers as well as their usage. They reserve the concept of semi-presidential for a very limited group of countries. In contrast, presidential powers are irrelevant for Elgie’s definition, which is minimal and based solely on the criterion of the direct election of the president. In this case, it is clear that those who adopt Elgie’s definition consider Poland and Slovakia after 1999 and the Czech Republic after 2012 as examples of semi-

presidentialism. On the face of it, this appears correct, as in all three cases presidents are elected by direct universal suffrage. Governments in these countries are accountable to parliament. However, the group of Central European scholars tend to be more inclined to the Duvergerian and Sartorian conceptualization of semi-presidentialism. Seen from this perspective, the Central European regimes can hardly be classified as semi-presidential, since the presidents have little real executive power. Moreover, especially in the case of Poland, scholars pay attention to the clear dominance of the government and the prime minister. This is why some scholars call the Polish regime a cabinet parliamentary regime or a rationalized parliamentary regime. Furthermore, there is a semantic reason to challenge the conclusion that regimes such as Poland, the Czech Republic, and Slovakia are semi-presidential ones. As long as the term “presidential regime” reflects the dominant position of the president in a political regime, and the term “parliamentary regime” is applied in cases where the chief executive authority is derived from parliament, then we could assume that the term “semi-presidential” should describe those countries where presidents play a role which is far from that of a figurehead. Hence, it is misleading to refer to regimes with a president who is deprived of major powers as semi-presidential.

Finally, Central European authors proceed differently in terms of methodology. Instead of adopting an *a priori* definition, they base their studies on detailed analyses of individual cases. Parliamentary, presidential, as well as semi-presidential regimes are understood not just as aggregations of individual institutions, but rather as systems with their own logic and mechanism of working. In other words, a purely institutional definition may conceal completely different inner mechanisms of institutional interaction.

This is what was precisely expressed by Pasquino as early as 1997. Pasquino commented on Duverger’s approach to semi-presidentialism: “Semi-presidential systems are not just considered institutional systems located mid-way in a continuum going from parliamentary to presidential systems. They possess their own specific, appropriately devised institutional features. They cannot be created just by strengthening some features of parliamentary systems, for instance, by directly electing the President of the Republic” (Pasquino 1997: 129). Central European scholars employ precisely this type of empirical analysis, in order to classify the cases under scrutiny into a typology of democratic regimes. We argue that this is a preferable approach, and that such a more nuanced examination is needed in order to distinguish between different regimes with a directly elected head of state.